

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग एक-ल

वर्ष ५, अंक ७७]

सोमवार, जानेवारी ६, २०१४/पौष १६, शके १९३५

[पृष्ठे २३, किंमत : रुपये १६.००

असाधारण क्रमांक २

प्राधिकृत प्रकाशन

(केंद्रीय) औद्योगिक विवाद अधिनियम व मुंबई औद्योगिक संबंध अधिनियम यांखालील
(भाग एक, चार-अ, चार-ब आणि चार-क यांमध्ये प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचना, आदेश व निवाडे यांव्यतिरिक्त)
अधिसूचना, आदेश व निवाडे.

उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ६ जानेवारी २०१४.

अधिसूचना

कारखाने अधिनियम, १९४८.

क्रमांक एफएसी.२०१२/प्र. क्र.२७८/काम-४.— कारखाने अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ६३) च्या कलम ११२ आणि कलम ४१ अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा आणि त्याबाबतीत त्यास समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून आणि याबाबतीत यापूर्वी काढण्यात आलेल्या सर्व अधिसूचना अधिक्रमित करून, महाराष्ट्र शासनाने करण्याचे योजिलेल्या महाराष्ट्र कारखाने (सुरक्षा लेखापरीक्षा) नियम, २०१४ या नियमांचा पुढील मसुदा, त्यामुळे बाधा पोहचण्याची शक्यता असलेल्या सर्व व्यक्तींच्या माहितीकरिता, उक्त अधिनियमाच्या कलम ११५ द्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे, याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहे, आणि याद्वारे अशी नोटीस देण्यात येत आहे की, उक्त मसुदा, **महाराष्ट्र शासन राजपत्रात** प्रसिद्ध झाल्याचा दिनांकापासून पंचेचाळीस दिवसांच्या समाप्तीनंतर विचारात घेईल.

२. उपरोक्त कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी, उक्त मसुद्याच्या संबंधात कोणत्याही व्यक्तीकडून ज्या कोणत्याही हरकती किंवा सूचना, संचालक, औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय (मुख्य कारखाने निरीक्षक), कामगार भवन, ५वा मजला, ब्लॉक-ई, सी-२०, वांद्रे-कुर्ला संकुल, वांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०० ०५१ यांच्याकडे प्राप्त होतील, त्या शासन विचारात घेईल.

मसुदा

१. संक्षिप्त नाव व प्रयुक्ती.—(१) या नियमांना, महाराष्ट्र कारखाने (सुरक्षा लेखा परीक्षा) नियम, २०१४ असे म्हणावे.

(२) हे नियम पुढील कारखान्यांना लागू होतील,—

(एक) जेथे विषमूलक किंवा शीघ्र, ज्वालाग्राही अथवा स्फोटक धोकादायक रसायनांचा वापर, साठवण, हाताळणी किंवा संस्करण यांसह निर्मिती प्रक्रिया चालत असेल किंवा ज्यामधून असे विषमूलक किंवा शीघ्र ज्वालाग्राही अथवा स्फोटक पदार्थ निर्माण होण्याची किंवा बाहेर पडण्याची शक्यता असेल अशा कारखान्यांना लागू होतील, किंवा

(दोन) कारखाने अधिनियम १९४८ चे कलम २ (सीबी) मधील अनुसूची १ मध्ये नमूद केलेले धोकादायक प्रक्रिया चालणारे कारखाने, किंवा

(१)

(तीन) २५० पेक्षा जास्त कामगार असणारे कारखाने.

२. **व्याख्या.**—(१) या नियमांमध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(एक) “अधिनियम” याचा अर्थ, कारखाने अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ६३) असा आहे.

(दोन) “संचालक, औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ८, पोट-कलम (२) अन्वये, राज्य शासनाने मुख्य निरीक्षक म्हणून नियुक्त कोलेली कोणतीही व्यक्ती असा आहे.

(तीन) “पदवी” याचा अर्थ, सांविधिक विद्यापीठाची पदवी असा आहे.

(चार) “पदविका” याचा अर्थ, सांविधिक विद्यापीठाने किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेने प्रदान केलेली पदविका असा आहे.

(पाच) “नमुना” याचा अर्थ, या नियमांना जोडलेला नमुना असा आहे.

(सहा) “शासन” किंवा “राज्य शासन” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन असा आहे.

(सात) “सुरक्षा लेखापरीक्षा” याचा अर्थ, कारखान्यातील व्यावसायिक सुरक्षा आरोग्यप्रणाली व कार्यपद्धती याचे पद्धतशीर, वस्तुनिष्ठ आणि लेखी मूल्यमापन असा आहे.

(आठ) “सुरक्षा लेखापरीक्षक” याचा अर्थ, या नियमानुसार सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्यासाठी नियम ५ नुसार राज्य शासनाने मान्यता दिलेली व्यक्ती असा आहे.

(नऊ) “अनुसूची” याचा अर्थ, या नियमांना जोडलेली अनुसूची असा आहे.

(दहा) “कलम” याचा अर्थ, अधिनियमाचे कलम असा आहे.

(अकरा) “धोकादायक रसायन” याचा अर्थ, महाराष्ट्र कारखाने (अति धोकादायक औद्योगिक अपघात नियंत्रण) नियम, २००३ याच्या नियम २ पोट-नियम (क) मध्ये व्याख्या केल्यानुसार कोणतेही रसायन असा आहे.

(बारा) “संस्था” याचा अर्थ, अशी फर्म, संस्था, समिती, कंपनी किंवा न्यास, ज्या आज अस्तित्वात असलेल्या किंवा नसलेल्या कायद्यानुसार नोंदणीकृत असतील आणि त्या कारखान्यातील कामगारांची सुरक्षितता व आरोग्य व मुख्य उद्देशासाठी काम करीत असतील.

(२) या नियमांमध्ये वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व वाक्यप्रयोग यांना अधिनियमांमध्ये अनुक्रमे नेमून दिल्याप्रमाणे अर्थ असेल.

३. नियम १ पोट-नियम (२) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कारखान्याच्या भोगवटादार पुढीलप्रमाणे सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्याची व्यवस्था करील.—

(क) कारखान्यातील अधिकारी चमूद्वारे वर्षातून एकदा अंतर्गत लेखापरीक्षा.

(ख) सुरक्षा लेखापरीक्षकाद्वारे दोन वर्षातून एकदा बाह्य लेखापरीक्षा, करण्यात येईल :

परंतु, ज्यावर्षी बाह्य लेखापरीक्षा करण्यात येईल त्यावर्षी अंतर्गत लेखापरीक्षा करण्याची आवश्यकता नसेल :

परंतु, असेही की, निर्मिती, प्रक्रियेत संपूर्ण किंवा अंशतः बदल करण्यापूर्वी एक महिन्याच्या आत सुरक्षा लेखापरीक्षकाकडून बाह्य सुरक्षा लेखापरीक्षा करवून घेईल.

४. सुरक्षा लेखापरीक्षा, व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य लेखापरीक्षा यावरील व्यवसाय भारतीय मानक संहिता (Indian Standard Code of Practice on Occupational Safety and Health Audit) यांच्या भारतीय मानक १४४८९:१९९८ नुसार किंवा त्या त्यावेळी अधिभावी असलेल्या अशा कोणत्याही मानकानुसार, यापैकी जे अलीकडचे असेल त्यानुसार, करण्यात येईल.

५. (१) राज्य शासन, या नियमांच्या अनुसूची १ मध्ये निर्धारित केलेल्या अर्हता, अनुभव व इतर आवश्यक बाबी धारण करणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीस, सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्यासाठी सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता देईल.

(२) राज्य शासन, या नियमांमध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्याच्या प्रयोजनासाठी, अनुसूची १ मध्ये निर्धारित केलेली अर्हता, अनुभव आणि इतर आवश्यक बाबी धारण करणाऱ्या किमान तीन व्यक्ती सेवेत असलेल्या कोणत्याही संस्थेस, सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता देईल :

परंतु, अशी मान्यता दिलेली संस्था, अनुसूची १ मध्ये निर्धारित केलेली अर्हता, अनुभव आणि इतर आवश्यक बाबी धारण करणाऱ्या किमान तीन व्यक्तींना कामावर घेण्याचे बंद करील तेव्हा अशा संस्थेची मान्यता खंडित होईल.

परंतु, पुढे असे की अशी संस्था ५ वर्षांपेक्षा कमी नाही अशा कालावधीसाठी सुरक्षा परिक्षणाच्या क्षेत्रातील असमान्य तज्ज्ञ असल्यास, अशा संस्थेस, राज्य शासन तशी लेखी कारणे नमूद करून अर्हता शिथिल करू शकेल.

(३) या नियमाद्वारे महासंचालक, कारखाने सलाह सेवा व श्रम संस्था आणि राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद यांना किंवा महासंचालक, कारखाने सलाह सेवा व श्रम संस्था आणि राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद किंवा औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयातील उप संचालक या पदापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या पदाचा किमान १५ वर्षांचा अनुभव असणाऱ्या व्यक्तीला सुरक्षा लेखापरीक्षण करण्यासाठी सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून समजण्यात येईल.

(४) राज्य शासन, वेळोवेळी, राज्यात उपलब्ध असलेल्या कामाच्या प्रमाणावर अवलंबून, नियुक्त करावयाच्या सुरक्षा लेखापरीक्षकांची एकूण संख्या तसेच, अर्ज मागविण्याची कार्यपद्धती निश्चित करेल.

६. (१) शासनाने वेळोवेळी ठरविल्यानुसार जाहिरातीनंतर, मुख्य कारखाने निरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांचेकडे सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्यासाठी सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता मिळविण्यासाठीचा अर्ज किंवा मान्यता प्रमाणपत्राचे नूतनीकरण करण्यासाठीचा अर्ज, व्यक्तीद्वारे नमुना अ मध्ये आणि संस्थेद्वारे नमुना ब मध्ये करण्यात येईल.

(२) (अ) या नियमानुसार यथोचितरित्या केलेला अर्ज मिळाल्यानंतर, मुख्य कारखाने निरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य अशा अर्जाची नोंद घेईल व अर्जदाराच्या क्षमतेबाबत व त्याच्याकडे असलेल्या सुविधेबाबत मुख्य कारखाने निरीक्षक यांची खात्री पटल्यावर ३० दिवसांत शासनास मंजुरीसाठी किंवा योग्य कारणे नमूद करून नामंजुरीची शिफारस करतील.

(ब) अर्जदारास सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मंजुरी देण्यासाठी शासन, त्यांना सल्ला घेण्यासाठी, आवश्यकता भासल्यास योग्य सभासद असलेल्या समितीचे गठन करेल. सदर अर्ज या समितीद्वारे छाननी करून अर्जदाराच्या क्षमतेबाबत व त्यांच्याकडे उपलब्ध असलेल्या सुविधेबाबत समितीची खात्री पटल्यावर ३० दिवसांत शासनास मंजुरीसाठी किंवा योग्य कारणे नमूद करून नामंजुरीची शिफारस करेल.

(क) मुख्य कारखाने निरीक्षक किंवा समितीकडून, जर सदर समिती नियम २(ब) नुसार गठीत केली असेल तर, शिफारस प्राप्त झाल्यावर ४५ दिवसांत शासन अशा अर्जदारास सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता देईल किंवा त्यांचा अर्ज योग्य कारणे देऊन नामंजूर करेल.

(ड) शासनाने अर्जदारास सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता दिल्यानंतर, मुख्य कारखाने निरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, सदर मान्यतेचे प्रमाणपत्र नमुना क मध्ये १५ दिवसांत खालील किंवा शासनाने नमूद केलेल्या इतर अटीच्या अधिन राहून जारी करतील जसे,—

(एक) सुरक्षा लेखापरीक्षक हा सुरक्षा लेखापरीक्षणाची रोजवही (लॉगबुक) अद्ययावत ठेवील. ज्यामध्ये, सुरक्षा लेखापरीक्षण केलेल्या उपक्रमाचे नाव व पत्ता, संपर्क साधलेल्या व्यक्ती, लेखापरीक्षणाचा दिनांक तसेच लेखापरीक्षण अहवाल अनुक्रमे कारखान्याला आणि औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयाला सादर केलेले दिनांक नमूद केलेले आसतील. सदर अहवाल औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयांच्या अधिकाऱ्यांना आवश्यक असेल तेव्हा सादर करण्यात येईल.

(दोन) सुरक्षा लेखापरीक्षक, ज्या कारखान्यामध्ये तो लेखापरीक्षक काम करीत असेल किंवा त्या कारखान्याचा अथवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्तींच्या, त्यांनी प्रचालन केलेल्या, व्यवस्थापन केलेल्या वा चालविलेल्या कोणत्याही कारखान्याचा भोगवटादार, भागीदार, संचालक किंवा व्यवस्थापक असेल, किंवा ज्यामध्ये लेखापरीक्षकाचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष हितसंबंध असेल. अशा कारखान्यांचे व्यावसायिक सुरक्षा लेखापरीक्षण करणार नाही. ज्या कारखान्यांना लेखापरीक्षकाने संयंत्र व यंत्रसामुग्री, कच्चा माल, सुरक्षेची साधने किंवा इतर माल, साधने पुरविलेली असेल, अशा कारखान्यांची तो सुरक्षा लेखापरीक्षण करणार नाही.

(तीन) सुरक्षा लेखापरीक्षकाची, मान्यता रद्द झाली तरीही, त्याने लेखापरीक्षक म्हणून आपली कर्तव्ये पार पाडण्याच्या ओघात त्याला ज्ञात झालेली कोणतीही उत्पादनविषयक किंवा व्यावसायिक गुपिते किंवा उत्पादन प्रक्रिया किंवा इतर गोपनीय माहिती जाहीर करू नये. यात कसूर झाल्यास, तो त्यावेळी अस्तित्वात असलेल्या कायदानुसार फौजदारी आणि दिवाणी कार्यवाहीस पात्र होईल किंवा त्याबाबतची कारणे विनिर्दिष्ट करून अर्ज नामंजूर करण्यासाठी शासनास शिफारस करील.

(३) पोट-नियम (२) अन्वये दिलेली मान्यता, मान्यता प्रमाणपत्र दिल्याच्या दिनांकापासून तीन वर्षांपर्यंत वैध असेल.

(४) सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यतेच्या नूतनीकरणासाठी करावयाचा अर्ज, मान्यता कालावधी समाप्त होण्याच्या किमान तीन महिने आधी करावा आणि नूतनीकरणासाठी पोट-नियम (२) मधील कार्यपद्धती जशीच्या तशी लागू राहील.

(५) अर्जदार, पुढील कारणास्तव सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यतेचे नूतनीकरण करण्यास पात्र असणार नाही,—

(एक) राज्य शासनाने पूर्वी दोनवेळा अशी मान्यता मागे घेतली असेल ;—

किंवा

(दोन) त्याने/तिने मागील दोन वर्षांच्या कालावधीत कारखान्यांची किमान तीन सुरक्षा लेखापरीक्षणे केली नसतील, किंवा

(६) जर सुरक्षा लेखापरीक्षकाने,—

(एक) मान्यता प्रमाणपत्र करारनिर्विष्ट केलेल्या कोणत्याही शर्तीचे उल्लंघन केले आहे, किंवा

(दोन) अधिनियमाच्या किंवा या नियमांच्या तरतुदीचे उल्लंघन करून सुरक्षा लेखापरीक्षा केली आहे. अधिनियम किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांचा हेतू अथवा प्रयोजनाशी विसंगत अशी कृती केली आहे किंवा अधिनियम अथवा त्याखाली केलेल्या नियमान्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे कृती केली नाही किंवा कृती करण्यात कसूर केली, किंवा

(तीन) इतर कोणत्याही कारणास्तव असे प्रमाणपत्र रद्द करणे आवश्यक आहे, असे मानण्यास संयुक्तिक कारण असेल तर, सुरक्षा लेखापरीक्षकास आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्यानंतर, राज्य शासन मान्यता प्रमाणपत्र रद्द करील.

७. कारखान्याचा भोगवटादार तसेच सुरक्षा लेखापरीक्षक हे, औद्योगिक सुरक्षा आणि आरोग्य संचालनालयाच्या संबंधित कार्यालयास, कारखान्यातील सुरक्षा लेखापरीक्षा सुरू करण्याच्या पंधरा दिवसांपूर्वी तसे कळवील.

८. सुरक्षा लेखापरीक्षक सुरक्षा लेखापरीक्षा पूर्ण झाल्याच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आत, कारखान्याच्या भोगवटादाराला, सुरक्षा लेखापरीक्षा अहवाल अनुसूची २ मध्ये, कारखान्यातील सुरक्षितता व आरोग्य सुधारण्याबाबतच्या त्याच्या शिफारशीसह पाठवील :

परंतु सुरक्षा लेखापरीक्षणादरम्यान सुरक्षा लेखापरीक्षकास अपघात होण्यासारखा धोका आढळल्यास, तो भोगवटादार, संबंधित औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयाच्या संबंधित कार्यालय यांना त्वरित लेखी कळवेल. अशा स्थितीत भोगवटादार त्वरित योग्य ती सुधारणा करण्याची उपाययोजना करील.

९. भोगवटादार, सुरक्षा लेखापरीक्षा अहवाल अनुसूची २ मध्ये प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत तो अहवाल औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालयाच्या संबंधित कार्यालयाकडे, त्या अहवालामध्ये केलेल्या शिफारशीनुसार तयार केलेल्या कृती अहवालासह पाठवील.

१०. सुरक्षा लेखापरीक्षा अहवालाच्या छाननीनंतर जर असे आढळून आले की, सुरक्षा लेखापरीक्षा नियम ४ नुसार करण्यात आली नाही, तर मुख्य कारखाने निरीक्षक, विसंगती संदर्भात सुरक्षा लेखापरीक्षक व भोगवटादार यांना लेखी कळवील व भोगवटादारास पुन्हा लेखापरीक्षा करण्याचे निर्देश देईल. असे निर्देश दिल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांत पुन्हा सुरक्षा लेखापरीक्षा पूर्ण व्हायला हवी. अशा पुनर्लेखापरीक्षेस नियम ८, ४ आणि ९ च्या तरतुदी लागू होतील.

११. (१) पोट-नियम (२) च्या तरतुदीच्या अधीन राहून, राज्य शासन, लेखी आदेशाद्वारे अशा आदेशामध्ये विनिर्दिष्ट करील अशा अटी व शर्तींना अधीन राहून कोणत्याही कारखान्यास किंवा एखाद्या प्रवर्गातील कारखान्यांना या नियमांच्या सर्व किंवा कोणत्याही तरतुदीपासून सूट देईल.

(२) एखाद्या कारखान्यात चालणाऱ्या निर्मितीप्रक्रियेची, ज्यात धोकादायक रसायनांची साठवण, हाताळणी किंवा संस्करण यांचा अथवा असे पदार्थ तयार करण्याच्या कामाचा अंतर्भाव असेल, त्याची वारंवारता आणि/व/स्वरूप लक्षात घेऊन, या नियमांमधील आवश्यक बाबी, कामगारांची सुरक्षितता, आरोग्य आणि संरक्षण याकरिता अव्यवहार्य आहेत किंवा अन्यथा आवश्यक नाहीत. असे जोपर्यंत शासनास वाटत नाही, तोपर्यंत शासन पोट-कलम (१) अन्वये कोणताही आदेश काढणार नाही.

(३) पोट-नियम (१) आणि (२) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी राज्य शासन, आदेशाद्वारे, पोट-नियम (१) अन्वये दिलेली सूट कोणत्याही वेळी रद्द करू शकेल.

अनुसूची १

नियम ५ पहा

अर्जदारास सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता मिळण्यासाठी पुढील अर्हता व अनुभव इत्यादी धारण करावे लागेल :—

१. **शैक्षणिक अर्हता व अनुभव.**—अर्जदार,—(एक) रासायनिक, यांत्रिकी, विद्युत किंवा उत्पादन अभियांत्रिकी शाखेतील पदवी धारण करील आणि कारखान्यातील उत्पादन प्रक्रिया, परिरक्षण, संकल्पचित्र, प्रकल्प किंवा सुरक्षितता विभाग यामधील पर्यवेक्षक किंवा त्यावरील पदाचा पाच वर्षांचा अनुभव असेल, किंवा

(दोन) रासायनिक, यांत्रिकी, विद्युत किंवा उत्पादन अभियांत्रिकी शाखेतील पदविका धारण करील आणि कारखान्यातील उत्पादन प्रक्रिया, परिरक्षण, संकल्पचित्र, प्रकल्प किंवा सुरक्षितता विभाग यामधील पर्यवेक्षक किंवा त्यावरील पदाचा सात वर्षांचा अनुभव असेल, किंवा

(तीन) भौतिकशास्त्र व/किंवा रसायनशास्त्र या विषयांसह विज्ञान शाखेची पदवी धारण करील आणि कोणत्याही कारखान्यातील उत्पादन प्रक्रिया किंवा सुरक्षा विभागामध्ये पर्यवेक्षक किंवा त्यावरील पदाचा दहा वर्षांचा अनुभव, आणि

तंत्रशिक्षण मंडळ किंवा अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषद किंवा मान्यताप्राप्त विद्यापीठ यांच्याकडून मान्यताप्राप्त असलेल्या औद्योगिक सुरक्षेमधील एक वर्षाची पदविका, किंवा

(चार) कोणत्याही अभियांत्रिकी शाखेतील पदवी, पदविका आणि कारखाना निरीक्षणालय/औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय मधील पाच वर्षांचा अनुभव असेल किंवा महासंचालक, कारखाना सल्लागार सेवा व कामगार संस्था किंवा प्रादेशिक कामगार संस्था अथवा सहायक संचालक किंवा वरील पदाच्या नात्याने राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद यामधील पाच वर्षांचा अनुभव असेल.

(२) अर्जदाराचा, कारखान्यामध्ये किंवा कोणत्याही प्रक्रियेमध्ये अथवा त्यामध्ये चालविलेल्या कामकाजामध्ये किंवा कोणत्याही पेटंटमध्ये किंवा त्याच्याशी संबंधित असलेल्या यंत्रामध्ये त्याच्या हितसंबंधामार्फत प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे त्या संबंधात स्वारस्य असणार नाही.

(३) अर्जदाराचे वय ६२ वर्षांपेक्षा जास्त असेल तर, तो आपल्या मान्यतेसाठी किंवा नूतनीकरणाच्या अर्जासोबत जिल्हा शल्य चिकित्सक किंवा प्रमाणक शल्य चिकित्सक यांनी दिलेले सुरक्षा लेखापरीक्षण करण्यासाठीच्या शारीरिक क्षमतेचे प्रमाणपत्र सादर करील.

अनुसूची २

(नियम ८ व ९ पहा)

सुरक्षा लेखापरीक्षण सादर करण्याचा नमुना

- (१) कारखान्याचे नाव व पत्ता
- (२) भोगवटादाराचे नाव
- (३) लेखापरीक्षणाची तारीख
- (४) कच्च्या मालाची कमाल साठ्यासह यादी
- (५) पक्क्या मालाची कमाल साठ्यासह यादी
- (६) उत्पादन प्रक्रियेचा आराखडा
- (७) संयंत्राचा पी आय डायग्राम (रासायनिक कारखान्यांसाठी)
- (८) सुरक्षा लेखापरीक्षकाचे नाव व प्रमाणपत्र क्रमांक आणि ज्या व्यक्तीने सुरक्षा लेखापरीक्षण केले त्याचे नाव
- (९) सोबत भारतीय मानक १४४८९:१९९८ प्रमाणे सुरक्षा लेखापरीक्षण जोडले आहे.

दिनांक

सुरक्षा लेखापरीक्षकाची स्वाक्षरी

संस्थेने सुरक्षा लेखापरीक्षा करण्यास प्राधिकृत
केलेली व्यक्ती किंवा सेवक.

मी, (भोगवटादार) सुरक्षा लेखापरीक्षणाच्या सूचनांचा अनुपालन अहवाल दिनांक रोजी किंवा पूर्वी सादर करण्याची जबाबदारी स्वीकारतो.

दिनांक

भोगवटादाराची स्वाक्षरी

नमुना अ

[नियम ६ (१) पहा]

सुरक्षा लेखापरीक्षक मान्यता किंवा नूतनीकरणाची मान्यतेच्या अर्जाचा नमुना

(व्यक्तीने भरावयाचा)

(दोन प्रतीत)

अर्जदाराचे
सध्याचे
छायाचित्र

- (१) नाव :
 (२) वडिलांचे/पतीचे नाव :
 (३) जन्म दिनांक व वय :
 (४) कायम पत्ता :
 (५) पत्रव्यवहारासाठी पत्ता :
 (६) दूरध्वनी क्रमांक :
 (७) भ्रमणध्वनी क्रमांक :
 (८) फॅक्स :
 (९) ई-मेल :

६. शैक्षणिक अर्हता (साक्षात्कृत प्रती जोडणे) :

अनुक्रमांक (१)	पदवी/पदविका (२)	महाविद्यालय/संस्था/विद्यापीठ (३)	पूर्ण झाल्याचे वर्ष (४)
-------------------	--------------------	-------------------------------------	----------------------------

७. सुरक्षेमधील तांत्रिक अर्हता (साक्षात्कृत प्रती जोडणे) :

अनुक्रमांक (१)	पदवी/पदविका (२)	महाविद्यालय/संस्था/विद्यापीठ (३)	पूर्ण झाल्याचे वर्ष (४)
-------------------	--------------------	-------------------------------------	----------------------------

८. कामाचा अनुभव (साक्षात्कृत प्रती जोडणे)

अनुक्रमांक (१)	नोकरीचा दिनांक पासून पर्यंत (२)	नियोक्त्याचे नाव व पत्ता (३)	पदनाम (४)	कामाचे स्वरूप (५)
-------------------	---------------------------------------	---------------------------------	--------------	----------------------

९. मान्यतेच्या नूतनीकरणासाठी प्रमाणपत्र क्रमांक व दिनांक :

घोषणा

- (क) माझी, मुख्य निरीक्षक कारखाने यांनी पूर्वी सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून संस्थेची मान्यता मागे घेतली नव्हती किंवा रद्द केली नव्हती,
(ख) माझी, मुख्य निरीक्षक कारखाने यांनी पूर्वी सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून संस्थेची मान्यता मागे घेण्यात आली होती त्याचा तपशीलपुढील प्रमाणे आहे.

फेटाळल्याचा किंवा रद्द	कालावधी	
केल्याचा दिनांक व आदेश क्रमांक	पासून	पर्यंत
(१)	(२)	

टीप.—पूर्वी संस्थेची मान्यता दोनवेळा मागे घेण्यात आली होती किंवा रद्द करण्यात आली असल्यास, ती मान्यतेसाठी पात्र असणार नाही.

(ग) संस्थेने मागील दोन वर्षांमध्ये, तीन किंवा तीनपेक्षा अधिक सुरक्षा लेखापरीक्षा पार पाडल्या आहेत, कारखान्याचे नाव आणि पत्ता आणि लेखापरीक्षेचा दिनांक दर्शविणारी यादी यासोबत जोडण्यात येत आहे,

(घ) मी याद्वारे घोषित करतो की, सादर केलेला तपशील माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे, मी पुढील हमी देत आहे की,—

(एक) सोयीसुविधा सुस्थितीत ठेवील, आणि

(दोन) मान्यता प्रमाणपत्रामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या सर्व शर्ती परिपूर्ती व त्याचे पालन करील.

ठिकाण

अर्जदाराची सही

दिनांक

संपूर्ण नाव :

नमुना ब

नियम ६ (१) पहा

सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून संस्थेच्या मान्यतेकरिता किंवा मान्यतेचे नूतनीकरण करण्याचा अर्जाचा नमुना

- (१) संस्थेचे नाव व पूर्ण पत्ता :
- (२) संस्थेची स्थिती— :
(शासकीय, स्वायत्त, सहकार, नियम किंवा खाजगी आहेत किंवा नाहीत ते विनिर्दिष्ट करणे) नोंदणी क्रमांकासह
- (३) (क) संस्थेच्या प्रमुखांचे नावे :
(ख) दूरध्वनी/भ्रमणध्वनी क्रमांक
(ग) ई-मेल पत्ता
(घ) फॅक्स
- (४) या राज्याने किंवा अन्य कोणत्याही राज्याने :
लेखापरीक्षक म्हणून घोषित केलेली संस्था आहे किंवा नाही ? असल्यास, तपशील देणे
- (५) जोडलेल्या अनुसूचीमध्ये, किमान तीन :
कर्मचाऱ्यांची माहिती जोडणे.
- (६) अन्य कोणतीही संबंधित माहिती :
- (७) प्रमाणपत्र क्रमांक (नूतनीकरणाच्या बाबतीत) :

घोषणा

मी असे घोषित करतो की,

(क) यापूर्वी राज्य शासनाने सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून संस्थेची मान्यता मागे घेतली नव्हती किंवा रद्द केलेली नव्हती.

(ख) सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून संस्थेची मान्यता मागे घेतली होती, त्याचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे :—

फेटाळल्याचा किंवा रद्द	कालावधी	
केल्याचा दिनांक व आदेश क्रमांक	पासून	पर्यंत
(१)	(२)	

टीप.—पूर्वी संस्थेची मान्यता दोन वेळा मागे घेण्यात आली होती किंवा रद्द करण्यात आली असल्यास, ती मान्यतेसाठी पात्र असणार नाही.

(ग) संस्थेने मागील दोन वर्षांमध्ये, तीन किंवा तीनपेक्षा अधिक सुरक्षा लेखापरीक्षा पार पाडल्या आहेत, कारखान्याचे नाव आणि पत्ता आणि लेखापरीक्षेचा दिनांक दर्शविणारी यादी यासोबत जोडण्यात येत आहे,

(घ) मी याद्वारे घोषित करतो, सादर केलेला तपशील माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे, मी पुढील हमी देत आहे की,—

(ड) मी याद्वारे घोषित करतो की द्वारे) संस्थेचे नाव
(सादर केलेली माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे अचूक आहे मी पुढील हमी देत आहे की,—

(एक) नोकरीस ठेवलेल्या व्यक्तीच्या बाबतीत ज्याआधारे ही मान्यता मिळवली होती त्याने नोकरी सोडल्यास त्याच्या बाबतीत मुख्य निरीक्षक कारखाने यानां अधिसूचित करीन,

(दोन) सोयीसुविधा सुस्थितीत ठेवीन,

(तीन) सुरक्षा लेखापरीक्षक मान्यता/नूतनीकरण मान्यतेचे प्रमाणपत्रामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या सर्व शर्तीची परिपूर्ती आणि त्यांचे पलन करीन.

ठिकाण

संस्थेच्या प्रमुखाची सही :

दिनांक

पदनाम :

नमुना ब चे जोडपत्र
वैयक्तिक माहिती

यथोचितरित्या
सही केलेले
अलिकडचे
छायाचित्र

- (१) नाव :
(२) वडिलांचे नाव/पतीचे नाव :
(३) जन्म दिनांक व वय :
(४) कायमचा पत्ता :
(५) पत्रव्यवहाराचा पत्ता :
(६) दूरध्वनी क्रमांक :
भ्रमणध्वनी क्रमांक :
ई-मेल :

शैक्षणिक अर्हता (साक्षात्कृत प्रती जोडणे)

अनुक्रमांक (१)	पदवी/पदविका (२)	महाविद्यालय/संस्था/विद्यापीठ (३)	पूर्ण झाल्याचे वर्ष (४)
-------------------	--------------------	-------------------------------------	----------------------------

७. सुरक्षेच्या संबंधातील तंत्रशिक्षण (साक्षात्कृत प्रती जोडणे) :

अनुक्रमांक (१)	पदवी/पदविका (२)	महाविद्यालय/संस्था/विद्यापीठ (३)	पूर्ण झाल्याचे वर्ष (४)
-------------------	--------------------	-------------------------------------	----------------------------

८. कामाचा अनुभव (साक्षात्कृत प्रती जोडणे)

अनुक्रमांक (१)	नोकरीचा दिनांक पासून पर्यंत (२)	नियोक्त्याचे नाव व पत्ता (३)	पदनाम (४)	कामाचे स्वरूप (५)
-------------------	---------------------------------------	---------------------------------	--------------	----------------------

घोषणा

मी, याद्वारे असे घोषित करतो करतो की, या अनुसूचीमध्ये सादर केलेला सर्व तपशील माझ्या माहिती व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे. सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून मान्यता मिळाल्यास, मी संस्थेतील माझी कर्तव्ये पार पाडताना उच्च प्रतीच्या व्यावसायिक मूल्यांचे पलन करील आणि तिचे मूल्य कायम ठेवीन.

ठिकाण

सही :

दिनांक

नाव :

नमुना क

[नियम ६ (२)(ड) पहा]

सुरक्षा लेखापरीक्षक मान्यता/नूतनीकरण मान्यतेचे प्रमाणपत्र

प्रमाणपत्र महा/औसुवआ/सुले/२०.....

कळविण्यात येते की, मे./श्री./श्रीमती पत्ता
..... यांना राज्य शासनाचे पत्र क्र. दिनांक अनव्ये, सुरक्षा
लेखापरीक्षण करण्यासाठी, महाराष्ट्र कारखाने (सुरक्षा लेखापरीक्षा) नियम, २०१३ नुसार, सुरक्षा लेखापरीक्षक म्हणून, मान्यता देण्यात येत आहे/
मान्यतेचे नूतनीकरण करण्यात येत आहे.

हे प्रमाणपत्र खालील अटीच्या अधीन राहून देण्यात येत आहे :—

- (१) महाराष्ट्र कारखाने (सुरक्षा लेखापरीक्षा) नियम, २०१३ मधील तरतुदीनुसार सुरक्षा लेखापरीक्षण करण्यात यावे.
- (२) सुरक्षा लेखापरीक्षण हे भारतीय मानक संहितेतील मानक १४४८९:१९९८ नुसार किंवा त्या त्या वेळी अधिभावी असलेल्या कोणत्याही मानकानुसार करण्यात यावे.
- (३) सुरक्षा लेखापरीक्षण करतेवेळी सुरक्षा लेखापरीक्षक किंवा संस्थेने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीने व्यक्तीशः हजर रहावे व केलेल्या कामाची रोजवही नियम ६(२) (ड) (एक) नुसार अद्ययावत ठेवावी.
- (४) प्रमाणपत्र क्रमांक व कालावधी सुरक्षा लेखापरीक्षण अहवालात नमूद करावा.
- (५) कोणतीही सुरक्षा लेखापरीक्षा विहित कालावधीनंतर करण्यात येऊ नये.
- (६) सदर प्रमाणपत्र कोणत्याही वेळी रद्द निरस्त व सुधारणा करण्याचे अधिकार राज्य शासनाकडे राहतील.
- (७) सुरक्षा लेखापरीक्षक किंवा संस्थेने प्राधिकृत केलेली व्यक्ती, ज्या कारखान्यामध्ये लेखापरीक्षा करीत असेल किंवा त्या कारखान्याचा अथवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्तीच्या, त्यांनी प्रचालन केलेल्या, व्यवस्थापन केलेल्या वा चालविलेल्या कोणत्याही कारखान्याचा भोगवटादार, भागीदार, संचालक किंवा व्यवस्थापक असेल, किंवा ज्यामध्ये लेखापरीक्षकाचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष हितसंबंध असेल, अशा कारखान्यांची सुरक्षा लेखापरीक्षा करणार नाही. ज्या कारखान्यांचा लेखापरीक्षकाने संयंत्र व यंत्रसामग्री, कच्चा माल, सुरक्षेची साधने किंवा इतर माल, साधने पुरविलेली असेल, अशा कारखान्यांची सुरक्षा लेखापरीक्षा करणार नाही.
- (८) सुरक्षा लेखापरीक्षकाची, संस्थेची किंवा संस्थेने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीची, मान्यता रद्द झाली तरीही, त्याने लेखापरीक्षक म्हणून आपली कर्तव्ये पार पाडण्याच्या ओघात त्याला ज्ञात झालेली कोणतीही उत्पादन विषयक किंवा व्यवसायिक गुपिते किंवा उत्पादन प्रक्रिया किंवा इतर गोपनीय माहिती जाहीर करू नये. यात कसूर झाल्यास, तो त्यावेळी अस्तित्वात असलेल्या कायदानुसार फौजदारी आणि दिवाणी कार्यवाहीस पात्र होईल.
- (९) सुरक्षा लेखापरीक्षा प्रमाणपत्राचे नूतनीकरण अर्ज मान्यता कालावधी संपण्याच्या किमान तीन महिने अगोदर करावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बाळासाहेब कोळसे,

शासनाचे सहसचिव.

In pursuance of clause (3) of Article 348 of the Constitution of India, of following translation in English of the Government Notification, Industries, Energy and Labour Department No. FAC. 2012/C.R. 278/Lab-4, dated the 6th January 2014 is hereby published under the authority of the Governor of Maharashtra.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

BALASAHEB KOLSE,
Joint Secretary to Government.

INDUSTRIES, ENERGY AND LABOUR DEPARTMENT

Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 6th January 2014.

NOTIFICATION

THE FACTORIES ACT, 1948.

No. FAC. 2012/C.R. 278/Lab-4.—The following draft of the Maharashtra Factories (Safety Audit) Rules, 2014, which the Government of Maharashtra proposes to make in exercise of the powers conferred by section 112 and 115 read with section 41 of the Factories Act, 1948 (LXIII of 1948), in its application to the State of Maharashtra (hereinafter referred to as “the said Act”) and clause (3) of section 23 of the General Clauses Act, 1897 (X of 1897) and of all other powers enabling it in that behalf and in supersession of the Government Notification, Industries, Energy and Labour Department, No. FAC. 2009/C.R. 309/Lab-4, dated the 3rd January 2012; and supplement the provisions of Chapter IV of the said Act as a measure for securing the safety of the persons employed therein, is hereby published as required by sub-section (1) of section 115 of the said Act, for information of all persons likely to be affected thereby; and notice is hereby given that the said draft will be taken into consideration by the Government of Maharashtra after the expiry of the period of forty-five days from the date on which the draft notification is published in the *Maharashtra Government Gazette*.

2. Any objection or suggestion, which may be received by the Director, Industrial Safety and Health (Chief Inspector of Factories), Kamgar Bhavan, 5th Floor, Block-E, C-20, Bandra-Kurla Complex, Bandra (E.), Mumbai 400 051, from any person with respect to the said draft on or before the expiry of the abovesaid period, will be considered by the Government.

DRAFT NOTIFICATION

No. FAC. 2012/C.R. 278/Lab-4.—In exercise of the powers conferred by section 112 and 115 read with section 41 of the Factories Act, 1948 (63 of 1948), in its application to the State of Maharashtra and clause (3) of section 23 of the General Clauses Act, 1897 (X of 1897) and of all other powers enabling it in that behalf, and in supersession of the Government Notification, Industries, Energy and Labour Department, No. FAC. 2009/C.R. 309/Lab-4, dated the 3rd January 2012; and to supplement the provisions of Chapter IV of the said Act as a measure for securing the safety of persons employed in certain class of factories, the Government of Maharashtra

hereby proposes to make the following rules, the same having been previously published as required by sub-section (1) of section 115 of the said Act, as follows, namely :—

1. (1) These rules may be called the Maharashtra Factories (Safety Audit) Rules, 2014.

(2) They shall apply to the factories,—

(i) in which manufacturing processes, which involves use, storage, handling or processing of toxic or highly inflammable or explosive or hazardous chemicals or wherein such toxic or highly inflammable or explosive substances are likely to be generated or given out, are carried out ; or

(ii) in which the hazardous processes as listed in first Schedule appended to clause (b) of section 2 of the Factories Act, 1948 (LXIII of 1948) is carried out; or

(iii) Employing more than 250 workers.

2. (1) In these rules unless the context otherwise requires,—

(i) “Act” means the Factories Act, 1948 (LXIII of 1948) as applicable to the State of Maharashtra;

(ii) “Chief Inspector” means any person who is appointed by the State Government as a Chief Inspector, under sub section (2) of section 8 of the Act ;

(iii) “Degree” means the degree of a statutory university ;

(iv) “Diploma” means a diploma awarded by a statutory university or a recognized institution ;

(v) “Form” means a form appended to these rules ;

(vi) “the Government” or “the State Government” means the Government of Maharashtra;

(vii) “safety audit” means a systematic, objective and document evaluation of the occupational safety and health systems and procedures in a factory ;

(viii) “Safety Auditor” means a person recognized by a committee constituted by State Government as per rule 5 to carry out safety audit in accordance with these rules and include the safety auditors mentioned in sub-rule (3) of rule 5;

(ix) “Schedule” means the Schedule appended to these rules;

(x) “Section” means section of the Act.

(xi) “hazardous chemical” means any chemical as defined in sub-rule (a) of Rule 2 of Maharashtra Factories (Control of Industrial Major Accident Hazardous) Rules, 2003.

(xii) “Institution” means a firm, association, body, corporate, society or a trust, whether registered in accordance with the law for the time being force or not, and dealing mainly with the object of ensuring safety and health of workers engaged in factories.

(2) Words or expressions used but not defined herein, shall have their respective meanings as assigned to them in the Act or rules made there under.

3. The occupier of the class a factories mentioned in sub-rule (2) of Rule 1 shall arrange to carry out the safety audit to supplement the provisions of Chapter IV of the said Act as a measure for securing the safety of persons employed therein, the following manner namely :—

(a) internally, once in a year by a team of Plant personnel ;

(b) externally, once in two years by the Safety Auditor :

Provided that, in the year, when an external audit is carried out, it shall not be necessary to carry out an internal audit :

Provided further that, in case of any changes, total or partial, in the manufacturing process, the occupier shall within one month prior to such change, carry out the safety audit externally by the Safety Auditor.

4. The Safety Audit shall be carried out as per the standards laid down as IS 14489 : 1998 in the Indian Standard Code of Practice on Occupational Safety and Health Audit or any such

standards prevailing at the relevant time whichever is latest by the Safety Auditor or in case of an institution, by the person or employee possessing the qualification, experience and other requirements as set out in Schedule I as a Safety Auditor.

5. (1) The State Government may recognize any person possessing the qualifications, experience and other requirements as set out in the Schedule I hereto as a Safety Auditor for the purpose of carrying out Safety Audit as provided by these rules.

(2) The State Government may recognize any institution employing at least three persons possessing the qualifications, experience and other requirements as set out in the Schedule I as a Safety Auditor for the purpose of carrying out Safety Audit as provided by these rules :

Provided that, where the institute to which such recognition has been granted ceases to employ atleast three persons possessing the qualifications, experience and other requirements set out in the Schedule I, the recognition granted to such institute shall stand cancelled :

Provided further that, State Government may for reasons to be recorded in writing, relax the requirements of qualification, if such institute is exceptionally specialized in the field of carrying out Safety Audit for not less than 5 years.

(3) Director General Factory Advise Services and Labour Institute (DGFASLI) and National Safety Council (NSC) or an Officer having working experience of not less than 15 years in the office of the DGFASLI or NSC or Directorate of Industrial Safety and Health, Maharashtra State (DISH) not below the rank of Deputy Director shall be deemed to be Safety Auditor for carried out Safety Audit under these rules.

(4) The State Government may from time to time fix the total number of such Safety Auditors to be appointed depending on the total quantum of work available in the State and also the manner in which applications are to be invited.

6. (1) After publication of advertisement as decided by Government from time to time, an application for grant of certificate of recognition as a Safety Auditor for carrying out safety audit shall be made to the Chief Inspector by an individual in Form A and by an institution in Form B.

(2) (a) On receipt of an application duly made in accordance with these rules, the Chief Inspector shall register such application and recommend it to the Government for its approval, after having satisfied itself as regards the competence and facilities available at the disposal of the applicant or recommend to the Government for rejecting the application, after specifying the reasons therefor within 30 days.

(b) For giving an approval to the applicant as a Safety Auditor, the State Government may constitute a committee, if required. consisting of such members as it may deem fit, to advise it. The application shall be scrutinized by such committee and recommend it to the Government for its approval, after having satisfied itself as regards the competence and facilities available at the disposal of the applicant or recommend to the Government for rejecting the application, after specifying the reasons therefor within 30 days.

(c) On receipt of the recommendation of the Chief Inspector or such committee, if constituted under paragraph (b), the State Government may grant recognition to the applicant as Safety Auditor or reject the application, after specifying the reasons therefor within 45 days.

(d) After the State Government grants approval to the applicant as the Safety Auditor, the Chief Inspector shall issue a certificate of recognition in Form C, within 15 days subject to the following conditions and any other condition as may be specified by the State Government, namely:—

(i) Safety Auditor shall maintain a log book of all safety audits undertaken by him indicating the name and address of the audited factory, name of the person who has carried out safety audit, contact persons, date of the audit and date of submission of the audit report to the Occupier. It shall be produced as and when required by officers of the Directorate of Industrial Safety and Health.

(ii) Safety Auditor and the person authorized to carry out shall not conduct a Safety Audit of any factory where such auditor or person is employed, or an occupier, partner, director, or manager of that factory, or of any factory owned, operated, managed, or conducted by immediate family members, relatives or extended family members or wherein that auditor or such person has any direct or indirect interest whatsoever. An auditor or such person shall not carry out the safety audit of those factories to which that auditor or such person supplies any plant, machinery, raw material, safety equipments or other materials or equipment.

(iii) Safety Auditor and the person authorized to carry out safety audit shall not disclose, even after he ceasing to be a recognized auditor or employee of the institution any manufacturing or commercial sectors or working processes or other confidential information which may come to his knowledge in the course of their duties as an auditor. Any failure in this regard may make such auditor or person liable for criminal or civil proceedings. in accordance with the law for the time being in force.

(3) The recognition granted under sub-rule (2) shall be valid for three years from the date of issue of Certificate of Recognition.

(4) The application for renewal of recognition as a safety auditor shall be made at least three months before the expiry of the period of recognition and the procedure stated in sub-rule (2) shall apply *mutatis mutandis* for its renewal.

(5) The applicant shall not be eligible for renewal of recognition as a Safety Auditor if,—

(i) the State Government has revoked such recognition in the past on two occasions; or

(ii) he has not carried out at least three safety audits of factories in past two years; or

(6) The State Government may, after giving an opportunity to the Safety Auditor of being heard, revoke the certificate of recognition, if it has a reasons to believe that,—

(i) the Safety Auditor has violated any of the conditions stipulated in the certificate of recognition or renewal of recognition; or

(ii) the Safety Auditor has carried out the safety audit in violation of the provisions of the Act or these rules or has acted in a manner inconsistent with the intent or the purpose of the Act or rules made thereunder or has omitted or failed to act as required under the Act and rules made thereunder; or

(iii) for any other like reason.

7. The Occupier of the factory as well as the Safety Auditor shall inform in writing to the concerned office of the Directorate of Industrial Safety and Health fifteen days in advance before commencement of the safety audit in a factory.

8. The Safety Auditor shall within one month from the date of completion of safety audit forward to the Occupier of the factory a Safety Audit Report in Proforma prescribed under Schedule II on the letter head and his recommendations regarding improvement of the occupational safety and health in a factory :

Provided that if during safety audit, auditor finds any hazard posing danger of causing an accident, he shall immediately communicate in writing to the occupier as well as to the inspector concerned. In such case the occupier in such case shall take immediate corrective action.

9. The Occupier shall, within thirty days of the receipt of the Safety Audit Report in proforma prescribed under Schedule II. forward the same to the concerned office of the Directorate of Industrial Safety and Health alongwith the action taken report in pursuant to the recommendations made in the Safety Audit Report.

10. On scrutiny of the Safety Audit Report, if it is found that the safety audit is not carried out in accordance with rule 4, the Chief Inspector may communicate the discrepancies to the

occupier and Safety Auditor and shall direct the occupier to carry out re-audit only with respect to the discrepancies pointed out by him. Re-audit shall be completed within thirty days from the date of such direction. The provisions of rules 4, 8 and 9 shall apply to such *mutatis mutandis* apply to such re-audit.

11. (1) Subject to the provisions of sub-rule (2), the State Government may, by order in writing, exempt any factory or category of factories from all or any of the provisions of these rules. subject to such conditions as it may specify in such order.

(2) No order under sub-rule (1) shall be issued unless, in the opinion of the State Government, the requirements of these rules having regard to the frequency or the nature of manufacturing process carried out in that factory, which involves use, storage, handling or processing of hazardous chemicals or which involves generation of such substances, are impracticable or otherwise not necessary for the safety, health and protection of workers.

(3) Notwithstanding anything contained in sub-rule (1) and (2), the State Government may, in its discretion, by order, revoke the exemption granted under sub-rule (1), at any time.

Schedule I

(See rule 5)

The applicant, for being recognized as Safety Auditor, shall possess the following qualifications and experience, etc.:—

1. *Academic Qualification and Experience.*— The applicant shall hold,—

(i) degree in branch of Chemical, Mechanical, Electrical or Production Engineering and having five years' experience in manufacturing, maintenance, design, project or safety department in the supervisory or above capacity in factories; or

(ii) diploma in branch of Chemical, Mechanical, Electrical or Production branch Engineering and having seven years' experience in manufacturing, maintenance, design, project or safety department in the supervisory or above capacity in factories; or

(iii) degree of Bachelor of Science with Physics and/or Chemistry and having ten years' experience in, manufacturing or safety Department of any factory in the supervisory or above capacity in factories,

and

one year full time Diploma in Industrial Safety recognized by the Board of Technical Education or All India Council of Technical Education or recognized University; or

(iv) degree or diploma in any branch of Engineering and having five years of experience in Factory Inspectorate or Directorate of Industrial Safety and Health or five years of experience in the Director General Factory Advisory Services and Labour Institute or Regional Labour Institute or National Safety Council in the capacity of Assistant Director or above.

2. The applicant shall not be directly or indirectly interested in the factory or in any process or business carried on therein or in any patent or machine connected therewith, in respect of which the safety audit is to be conducted.

3. If the age of applicant is more than 62 years, he shall submit a certificate of physical fitness for carrying out safety audit of factories issued by civil surgeon or certifying surgeon alongwith the application for recognition or renewal of recognition.

Schedule II

(See rule 8 and 9)

Proforma for Safety Audit Report

- (1) Name and address of the factory,
- (2) Name of the Occupier,
- (3) Date of Audit,
- (4) List of raw material with maximum, storage quantity,
- (5) List of finished products with maximum storage quantity.
- (6) Manufacturing process flow chart,
- (7) P I Diagram of all plants (Chemical Factories),
- (8) Name of the Safety Auditor and Certificate No. and name of the person who has carried out safety audit,
- (9) Whether enclosed Safety Audit Report as per IS 14489, or any such standards prevailing at the relevant time, whichever is latest :

Date

Signature of Safety Auditor/
Person or employee of an Institution
authorized to carry out safety audit

I (Occupier) undertake to submit the action taken report on recommendations of Safety Audit on or before

Date

Signature of the Occupier.

FORM A

[See rule 6(1)]

Application Form for recognition or renewal of recognition of Safety Auditor

(to be filled in by individuals)

(In Duplicate)

Applicant's
Latest
Photograph
signed
across.

- (1) Name :
- (2) Father/Husband Name :
- (3) Date of Birth and Age :
- (4) Permanent Address :
- (5) Address for
Correspondence
Telephone No. :
Mobile No. :
Fax :
E-mail :
- (6) Educational Qualification : (Attach Certified copies)

Sr. No.	Degree/Diploma	College/Institution/ University	Year of completion
(1)	(2)	(3)	(4)

(7) Technical Qualification in Safety (Attach certified copies) :

Sr. No.	Degree/Diploma	College/Institution/ University	Year of completion
(1)	(2)	(3)	(4)

(8) Work Experience (Attach certified copies) :

Sr. No.	Employment Date From To	Name and address of Employer	Designation	Nature of work
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

(9) For renewal of recognition.—

Certificate No. and date :

(10) *DECLARATION*

I, hereby declare that,

(a) my recognition as a Safety Auditor was not revoked or cancelled by the State Government in the past ;

(b) my recognition as a Safety Auditor was revoked or cancelled in the past, and its details are as follows :—

Date of revocation or cancellation and its order number, if any (1)	Period	
	From	To
	(2)	

Note.—If the recognition was cancelled or revoked twice in the past the Safety Auditor is not eligible for recognition.

(c) I have carried out three or more than three, Safety Audits in the past two years, the list showing the name, address of the factory and date of audits are attached herewith.

(d) I, ----- hereby declare that, the information furnished above are correct to the best of my knowledge. I undertake to :

(i) maintain the facilities in good working order, and

(ii) fulfill and abide by the conditions, if any, stipulated in the certificate of recognition.

Signature of the Applicant .

Full Name :

Date :

Place :

FORM B

[See rule 6(1)]

Form of Application for recognition or renewal of recognition to an institution as Safety Auditor

- (1) Name and full address of the Institution :
- (2) Institution status (specify whether Government, autonomous, co-operative, corporate or private) with registration number :
- (3) (a) Name of head of Institution
(b) Phone/Mobile No.
(c) E-Mail address
(d) Fax
- (4) Whether the Institution has been declared as a Safety Auditor by this State or any other State. If so, give details.
- (5) Attach bio-data of at least three employed persons, in the Annexure attached to this application :
- (6) Any other relevant information
- (7) Certificate No. (in case of renewal)

(8) **DECLARATION**

I, hereby declare that,—

(a) Recognition of the institution as Safety Auditor was not revoked or cancelled by the State Government in the past ;

(b) the recognition of the institution as Safety Auditor was revoked or cancelled in the past, details are as follows :—

Date of revocation or cancellation and its order number, if any (1)	Period	
	From	To
	(2)	

Note.—If the recognition was cancelled or revoked twice in the past the institution is not eligible for recognition.

(c) The institution has carried out three or more than three, Safety Audits in the past two years, the list showing the name, address of the factory and date of audits are attached herewith.

(d) I, hereby declare that the persons whose bio-data it attached to the application are employees of the institution whose copies of appointment letters are attached herewith.

(e) I, hereby declare that the information furnished above for (name of the institution) is correct to the best of my knowledge. I undertake to,—

- (i) notify to the Chief Inspector immediately, in case the employed person on the basis of which this recognition was procured leaves the employment ;
- (ii) Maintain the facilities in good working order ;
- (iii) fulfill and abide by all the conditions stipulated in the certificate of recognition.

Signature of the Head of the Institution.

Designation:

Place :

Date

ANNEXURE TO FORM B

Personal Information of the persons employed :

Latest
Photograph
signed
across.

- (1) Name :
- (2) Father/Husband Name :
- (3) Date of Birth and Age :
- (4) Permanent Address :
- (5) Address for
Correspondence
Telephone No. :
Mobile No. :
Fax :
E-mail :
- (6) Educational Qualification : (Attach Certified copies)

Sr.No.	Degree/Diploma	College/Institution/ University	Year of completion
(1)	(2)	(3)	(4)

(7) Technical Qualification in Safety (Attach certified copies):

Sr.No.	Degree/Diploma	College/Institution/ University	Year of completion
(1)	(2)	(3)	(4)

(8) Work Experience (Attach certified copies) :

Sr.No.	Employment Date From To	Name and address of Employer	Designation	Nature of work
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

DECLARATION

I, hereby declare that all information provided in this annexure is true and correct to the best of my knowledge. If recognised, I agree to abide by and uphold the high standard of professional ethics in discharge of my duties as a Safety Auditor.

Signature of the Applicant.

Full Name :

Date :

Place :

FORM C

[See rule 6(2) (d)]

Certificate of recognition / renewal of recognition as a Safety Auditor

Certificate No. : MS/DISH/SA//20.....

It is to inform that M/s. / Shri / Smt., (address), has been Recognised / Renewed the recognition as a "SAFETY AUDITOR", by the State Government, *vide* letter No. dated for the purpose of carrying out Safety Audit under Maharashtra Factories (Safety Audit) Rules, 2013.

The Certificate is valid from to

This certificate is issued subject to the conditions stipulated hereunder :—

- (1) Safety audit shall be carried out in accordance with the provisions of Maharashtra Factories (Safety Audit) Rules, 2013.
- (2) Every safety audit shall conform to the IS 14489:1998 or latest relevant standard.
- (3) He or the person authorized, in case of the institution, to carry out safety audit shall be physically present at the time of conducting the Safety Audit and shall maintain the record of the work done in the Log Book, as per Rule 6(2)(d)(i).
- (4) Certificate No. and validity period should invariably recorded on Safety Audit Report.
- (5) No safety audit shall be carried out after expiry of validity period.
- (6) The State Government reserves the right to revoke, annul or amend this Certificate at any time during its validity.

- (7) He or the Person authorised, in case of the institution, to carry out safety audit shall not conduct a Safety Audit of any factory where such auditor is employed, or an occupier, partner, director or manager of that factory, or of any factory owned, operated, managed or conducted by immediate family members, relatives or extended family members or wherein that auditor or such person shall not carry out a safety audit of those factories to which that auditor supplies any plant, machinery, raw material, safety equipments or other materials, equipment.
- (8) He or the person authorised, in case of the institution, to carry out safety audit shall not disclose, even after ceasing to be a recognized Safety Auditor of the employee of the institution, any manufacturing or commercial secrets or working processes or other confidential information which may come to his knowledge in the course of their duties as an auditor. Any failure in this regard may make such auditor or person liable for criminal or civil proceedings, in accordance with the law for the time being in force.
- (9) The application for renewal of the recognition as a Safety Auditor shall be made atleast three months before the expiry of the period of recognition.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

BALASAHEB KOLSE,
Joint Secretary to Government.